

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

МАТЕРІАЛИ

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

М. ОДЕСА - 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

(Одеса, 20-21 травня 2022 року)

Одеса -2022

М 54 **Методологія та технологія сучасного філософського пізнання** //
Матеріали IV Міжнародної наукової конференції (Одеса, 20-21 травня 2022 р.)
135 с.

Рецензенти:

***Пальчинська Мар'яна Вікторівна** - доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії, психології та педагогіки Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку,*

***Рибка Наталя Миколаївна** – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка»*

Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; філософію історії в сучасному вимірі; філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства; філософію синергетики та філософські погляди Г.Сковороди у світлі сучасності. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

«політичний проект». Бурхливе життя в нашій країні, протистояння між її регіонами показують, що розумним шляхом стабілізації держави є залучення до політичного керівництва, в першу чергу, спеціалістів з твердими моральними принципами, які здатні протистояти деструктивним процесам і корупції.

Європейські і американські цінності демократії, прав і свобод особистості розглядаються в сучасному світі як непорушні. Що стосується Китаю, то його позиція в даному питанні заслуговує іншого, більш ретельного і глибокого історичного аналізу. Довгий час на заході існувала думка про відсталість і архаїчність Китаю, яка навряд подолається в найближчий період. Однак, успіхи країни ясно демонструють помилковість цієї точки зору.

Влада Китаю, просовуючи вчення Конфуція, який моделював суспільство без конфліктів, підтримує його ідею на державному рівні, а сам Конфуцій став брендом країни. Важливою рисою, яка заслуговує запозичення, є система державних іспитів, котру називають «переправою величезного війська (під військом розуміють велику кількість тих, що складають іспити) через річку по колоді»). Відзначимо, що знання не є єдиним критерієм відбору кадрів. Моральні якості претендента мають поєднуватися з професіоналізмом, «але моральні якості залишається у пріоритеті».

***Врайт Галина Яківна** (Одеса) – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,*

***Шабатура Євгенія Андріївна** (м. Одеса) – студентка 2-го курсу спеціальності менеджмент соціокультурної діяльності, соціально-гуманітарного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»*

ЕТНІЧНІ СТЕРЕОТИПИ В МІЖКУЛЬТУРНИХ КОМУНІКАЦІЯХ

Невід’ємним явищем в сучасному суспільстві є процес глобалізації, який охопив усі сфери життя беззаперечно сприяє зближенню різних культур. Негативною стороною глобалізації критики, на їхню думку, називають процес поступового руйнування кордонів культурної ідентичності в різних країнах. Разом з тим слід розуміти, що глобалізація, як сучасне явище, невідворотній процес на даному етапі розвитку людства, який покликаний досягти успіхів у взаєморозумінні між представниками різних культур. Одним із засобів досягнення таких цілей виступає міжкультурна комунікація, яка передбачає знання менталітету, мови, матеріальної та духовної культури народів, психології. Беззаперечним є твердження про те, що ефективність спілкування з представниками іншої культури прямо пропорційна проявленій повазі до їх культурних норм. Етнічні стереотипи розглядаються як явища, що опосередковують процеси міжкультурного сприйняття, діалогу та взаємодії.

Цей факт визначає актуальність його комплексного міждисциплінарного вивчення різними науками (лінгвістикою, політологією, психологією, соціологією та іншими). Результати дослідження етнічних стереотипів становлять без перебільшення велике практичне значення при розробці програм підвищення міжкультурної компетентності, які є затребуваними в різних сферах суспільства в умовах глобалізації та зростання тісніших міжкультурних контактів (бізнес, навчання, освіта, одруження, туризм, тощо).

Вперше визначення поняттю «стереотип» надав для наукової спільноти американський журналіст та соціолог Волтер Ліппманн. В своїй роботі «Суспільна думка» (1922 року) він розглядав стереотипи у вигляді упереджених думок, що формуються в суспільстві під впливом засобів масової інформації та твердо керують усіма процесами сприйняття. Ліппманн стверджував, що «стереотипи маркують об'єкти або як знайомі, або як дивні й незвичайні, посилюючи відмінність за цим параметром: злегка знайоме подається як дуже близьке, а трохи дивне - як абсолютно чуже»[1]. В ті часи були на підйомі дебати навколо євгеніки та расознавства й саме тому він виділяв у своєму дослідженні расові, релігійні та етнічні стереотипи, зазначаючи при цьому, що існує ще багато інших стереотипів, але менш поширених. Приблизно на початку 70-х років 20-го століття розпочався процес більш детального вивчення конкретних форм та видів стереотипів. Разом з тим тривалий час стереотипи продовжували сприйматися як носії хибної інформації, що негативно впливають на можливість бути правильно зрозумілим у процесі міжкультурної комунікації. Однак, це суперечить головній функції комунікації - налагодити взаємодію між країнами та етносами, національними групами, релігійними організаціями. В середовищі українських науковців питанням виникнення й функціонування етнокультурних стереотипів займалися так дослідники, як: П. Гнатенко, С. Кримського, В. Павленко, Ю. Римаренко, В. Січинського та інші[2].

Петро Іванович Гнатенко, погоджуючись з роботами Карла Юнга, пропонує наступне бачення. Механізм формування національної психології своєю суттю може бути представлений у такому вигляді: архетипи, установки, стереотипи. Вони, в свою чергу, своєю єдністю створюють фундамент, на якому формується психологія певного етносу. Певні види соціальних установок змінюються не в однаковій мірі. Деякі з них менше консервативні, а інші більше. До таких консервативних соціальних установок відносяться етнічні установки. Дослідник та психолог Павленко розглядав три підходи у дослідженні стереотипів. Перший – психодинамічний: стереотипи розуміються як психологічні утворення, які направлені на обслуговування мотиваційної сфери, що впливають з внутрішніх потреб. Другий підхід – соціокультурний й стереотипи розглядаються, як продукт попереднього соціально-культурного підходу через призму сучасної соціальної ситуації. Третій підхід – когнітивний, де вважається, що стереотипи є когнітивними утвореннями, що відносяться до системи оцінки і переробки інформації про групу та її членів, які є необхідною умовою соціальної інтерпретації[3].

Типовим при дослідженні стереотипів в міжкультурних комунікаціях є збирання інформації шляхом опитування. Під час цього процесу дослідники

дізнаються думку одної етнічної групи стосовно іншої. Однак, цікавим на мою думку стало дослідження Тхоржевської Тат'яни Вікторівни, яка протягом 2007 року досліджувала думку стосовно стереотипів уявлення про українців. Під час вивчення «автостереотипу українця» було опитано мешканців Одеси стосовно їхньої думки про риси, поведінку та портрет «українців» з інших міст та регіонів. За результатами роботи було виявлено наступне. Як українці себе визначили 183 особи (59 – хлопців, 124 – дівчат). Відповідно до методики та описових характеристик етносу, було виділено 13 змістовних груп умовно визначили як окремі складові етнічного стереотипу. Образ українця, як правило, представлено наступним чином. Чоловіки-українці здебільшого зображуються з вусами, оселедцем, шаблею, у шароварах, тобто відображують уявлення про козаків з ілюстрацій в підручниках. У декількох випадках зображена жінка-українка у міському одязі (в одному випадку доповненому вишиванкою) з косою навкруги голови. Уявлення "українців про українців" (як чоловіків, так і жінок) пов'язано з продуктами харчування (сало, домашній хліб, ковбаса). Оригінальним є ставлення до позиції "алкоголь" у порівнянні зі стереотипом росіянина: чоловіки-українці пов'язують алкоголь більшою мірою з росіянами (42,5%), ніж з українцями (27%); жінки-українки ототожнюють цю позицію з представниками обох етносів (8,8% / 11,2%). Державно-політичні символи зустрічаються рідко й, як правило, представлені лише прапором або тризубом. Таким чином, якщо спробувати зробити узагальнений портрет типового українця, виходячи з результатів даного дослідження, стереотип стосовно українців: люблять сало, люблять поїсти (19,9 %); працьовиті, працелюбні (19%); щирі, відверті; розумні, винахідливі, здібні (17%); добрі, доброзичливі (16%); патріоти (16%); веселі, з почуттям гумору (14%); незалежні, волелюбні (13,3 %); красиві, гарні (12,3%); хоробрі, сміливі (10,4%); пияки (10,4%); щедрі (9,5%); справедливі, чесні (8,5%); хитрі (8,5%); гостинні (8,5 %); дружні, миролюбні (7,6%); ледачі (7,6%); з почуттям гідності (5,7%); жадібні (5,7%). За результатами дослідження виходять, що автостереотип українця має в цілому позитивне забарвлення[4].

Таким чином, підсумовуючи, можна цілком впевнено говорити, що проблема етнічних стереотипів у міжкультурних комунікаціях є досить актуальною та активно вивчається соціологами, психологами, лінгвістами, педагогами та багатьма іншими. Стереотипи так чи інакше торкаються аспектів взаємодії між собою різних народів і культур. Вони виступають посередником протікання міжкультурного діалогу та взаємодії як на колективному, так і на міжособистісному рівнях. Дослідження та пошук шляхів мінімізації впливу стереотипів на міжкультурні зв'язки, а також згладжування «гострих кутів» культурної поведінки має бути достатньо поширеним. Ця проблема має привертати увагу державних інституцій не менше від інших глобальних, таких, як проблема забезпечення харчуванням та проблема біженців. Наведені вище результати дослідження «авто стереотипу українця» наводять на думку, що існує певна необхідність приділяти більшу увагу розвіюванню стереотипів не лише стосовно інших етнічних груп, а й всередині українського суспільства. На мою думку цей процес, безумовно підтриманий з боку держави, повинен починатися з підвищення міжкультурної компетентності серед студентів та

викладачів, а вже потім співробітників міжнародних організацій та суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Липпман У. Общественное мнение / У. Липпман. Пер. с англ. Т. В. Барчунова, под ред. К. А. Левинсон, К. В. Петренко. - М.: Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. - 384 с. ISBN 5-93947-016-5.
2. Василенко І. О. // Спроба подолання соціокультурних стереотипів у процесі міжкультурної комунікації. – К.: Інституційний репозитарій Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, 2020. – 133-136с. ISSN 2411-4383.
3. Гнатенко П., Скиба Е. Соціальне прогнозування в контексті української національної психології. – Х.: Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках, 2020. - 3(1), с. 22-35. doi: 10.15421/342003. ISSN 2618-1282.
4. Тхоржевська Т. Етнічний стереотип українця в уявленні студентів-українців м. Одеси / Т. Тхоржевська // Етнічна історія народів Європи. - 2008. - Вип. 25. - С. 82–88.

Грабар Наталя Григорівна (м. Харків) – доктор наук з соціальних комунікацій, доцент, професор кафедри ЮНЕСКО та соціального захисту, Державний біотехнологічний університет.

ДОБРОДІЙНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Чинити добро та надавати добровільну допомогу людям вважається давньою традицією. В Україні набуває поширення державна політика благодійності та меценатства на духовний розвиток особистості, зокрема Інститут Президента України. Добročинна благодійна діяльність незалежної України регламентується Законом «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Згідно з нормативним документом, меценатство розглядається як «...благодійна діяльність у сферах освіти, фізичної культури і спорту, культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, науки і наукових досліджень» [2]. Влада і громадські організації співпрацюють на ниві меценатства. Так, напрямами діяльності благодійного фонду «Розвиток України» є, зокрема, сучасна освіта, здоров'я нації, культурне надбання [4].

За І. Миговичем «...благодійність – це вияв цілеспрямованої уваги до людей, які з різних причин не можуть власними силами забезпечити собі хоча б мінімальні умови для існування, надання їм посильної допомоги у збереженні й організації своєї життєдіяльності, матеріальне й духовне підтримання їх» [3, с. 42]. Відомий літературознавець, громадський діяч, виконавчий директор Ліги українських меценатів, Михайло Слабошпицький зазначає, що «... людину, яка підтримує служителів муз, потрібно називати меценатом. Зараз звичайне благодійництво, філантропію ототожнюють з меценатством. Філантропія не